

Jan Łach

"Zeichenhafte Handlungen Jesu. Ein Beitrag zur Frage nach dem geschichtlichen Jesus", Maria Trautmann, Würzburg 1980 : [recenzja]

Collectanea Theologica 52/1, 216-217

1982

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

3. Opowiadanie o zdarzeniu, lub też odtwarzanie różnych dialogów mogło być uzupełnione większymi dodatkami, których celem było podkreślenie założeń i celów, do których zmierzał autor biblijny w całym utworze.

4. Podczas dokładniejszej lektury tekstu odkryć można w tekście dodatki, które wyraźnie naruszają jego zwartą budowę.

5. Porównywanie opowiadań o zdarzeniach czy wypowiedzi Jezusowych wkomponowanych w pewne całości dowodzi istnienia dubletów opisów.

6. Ważna jest analiza doboru słów i stylu opisów. Zwroćcie na to uwagi pomagają w ustaleniu cech języka autora. Nagłe odstępstwo od sposobu wypowiedziania się dowodzi o interwencji w tekście innego autora.

7. Dużą pomocą w ustalaniu złożoności tekstu jest określenie założeń teologicznych autora. Jeśli bywają one naruszone, może to świadczyć o redakcji wypowiedzi dokonanej przez kogoś innego.

8. Pewną pomoc w ustaleniu interwencji w tekście biblijnym stanowią mogą tzw. *lectiones variantes* w starożytnych przekazach tychże tekstów.

Kolejny rozdział interesującej książki zawiera szereg przykładów zastosowania w praktyce podanych wcześniej zasad analizy literackiej konkretnych tekstów. Zostały one zaczerpnięte najpierw z ewangelii św. Łukasza i Dziejów Apostolskich (Łk 8, 9—11; 8, 37—40; Dz 2, 1—13), następnie z ewangelii Markowej (Mk 8:15; 10, 23—27; 14, 22—25; 14, 53nn. 15. 1), wreszcie z ewangelii św. Jana (J 1, 1—45; 11, 25—26; 4, 10—15; 7, 6—9).

Czwarty rozdział jest zakończeniem pracy. Interesujące są w nim dwa spostrzeżenia: 1. odtworzenie procesu powstawania ewangelii i Dziejów zmierza tylko do tego, aby lepiej zrozumieć intencje ostatecznego autora dzieła biblijnego, które podlega naukowej interpretacji; 2. próby rekonstrukcji tego procesu często narażone są na subiektywizm. Nie możemy być nigdy pewni, że dzięki badaniom literackim dotarliśmy do pierwotnej katechezy. Rezultaty tych badań pozostają bowiem zawsze w sferze hipotez („die Handhabung der Literarkritik sehr heikel ist und gleichsam an jeder Biegung des Weges vom Subjektivismus belauert wird” — str. 141). Mimo wszelkie tego ostatecznego zastrzeżenia od badań tych odstępować nie można. Dzieło M. E. Boisgarda i A. Lamouille'a może skutecznie pomóc w poszukiwaniu najpewniejszych dróg w egzegezie biblijnej.

ks. Jan Łach, Warszawa

Maria TRAUTMANN, *Zeichenhafte Handlungen Jesu. Ein Beitrag zur Frage nach dem geschichtlichen Jesus*, Würzburg 1980, Echter Verlag, s. 586 (*For-schung zur Bibel*, t. 37).

Już od dawna znana jest prawda, że historyczne czynności Jezusa opisywane w ewangelii Janowej mają zarazem znaczenie symboliczne. Rodzi się pytanie, czy taki zamiar w przedstawianiu tych czynności mieli również autorowie ewangelii synoptycznych. Maria Trautmann odpowiedziała na to pytanie twierdząco. Odpowiedź wynika ze szczegółowej analizy szeregu opisów zdarzeń i czynów Jezusa. Kolejność tych analiz jest następująca: oczyszczenie świątyni (Mk 11, 15—17; par. Mt 21, 12—13; Łk 19, 45—46; J 2, 13—17), uczta z celnikami (Mk 2, 13—17; Mt 9, 9—13; Łk 5, 27—32), ustanowienie dwunastu apostołów (Mk 3, 13—19; Mt 10, 1—4; Łk 6, 12—16); uzdrowienie paralytyka (Mk 2, 1—12; Mt 9, 1—8; Łk 5, 17—26), uwolnienia od opętania (Łk 11,20); uzdrowienia w szabat (Mk 3, 1—6; Mt 12, 9—14; Łk 6, 6—11; 13, 10—17; 14, 1—6), przekleństwo drzewa figowego (Mk 11, 12—14, 20—25; Mt 21, 18—22; 6, 14); uroczysty wjazd Jezusa do Jerozolimy (Mk 11, 1, 11a; Mt 21, 1—10a; Łk 19, 28—40; J 12, 12—19).

Wnioski analiz zestawione zostały na końcu rozprawy. Są one takie:
1. Sam Jezus nadał znaczenie symboliczne takim swoim czynnościom, jak oczyszczenie świątyni, uczta z celnikami, ustanowienie dwunastu, uzdro-

wienie paralytyka, uzdrowienie człowieka z uschniętą ręką w szabat, przekleństwo drzewa figowego. Prawdopodobnie taki sens Jezus nadał również czynnościom związanym z uwolnieniem z opętła. Wjazd uroczysty Jezusa do Jerozolimy nie był pojmowany przez Jezusa jako symboliczny; takowy sens nadany został temu wydarzeniu przez pierwszych głosicieli Dobrej Nowiny. Sens intencjonalnie głębszy niż tylko zdarzenie historyczne, nadany został przez Jezusa Ostatniej Wieczerzy (autorka nie omawia tego zagadnienia szczegółowo, gdyż uważa, że ze względu na złożoność problematyki, należy się nim zająć w osobnej pracy).

To rozszerzone pojmowanie wydarzeń, szczególnie zaś wykonywanych czynności dostrzegamy w nauczaniu prorockim. Ci wybrani mężowie często posługują się w swej działalności takimi czynami, które mają coś symbolizować, na coś zwracać uwagę. Ale te czyny proroków różnią się tym od Jezusowych, że same z siebie nie mają właściwie racji bytu (por. Jer 16, 2; Iz 20, 2; 1 Krl 11, 30; Zach 6, 11; Oz 1, 2); jest to zwykle działanie na wyobraźnię słuchaczy przy pomocy rzeczy. Jezus natomiast kontaktuje się bezpośrednio z ludźmi; uzdrowia ich, ucztuje z nimi, wybiera dwunastu. Czyny Jezusa same z siebie mają sens, są realne, a zarazem znaczące.

3. Analiza pojedynczych czynności Jezusowych podjęta w pracy M. Trautmann dowodzi wystarczająco poczynione w dwu poprzednich punktach spostrzeżenia. Analiza opisu powołania dwunastu uczniów i ich rozesłania nawiązuje do Izraela jako całości, która była przedmiotem zbawczych dzieł Boga. Analiza opisów uzdrowień dowodzi, że to Jezus dokonuje oczekiwanego zbawienia całego Izraela rozumianego w swym wymiarze eschatologicznym. Spektakularnym obrazem dokonującego się zbawienia było oczyszczenie przez Jezusa świątyni jerozolimskiej. O powszechności zbawienia świadczy znów opis, analizowany również przez M. Trautmann, ucztę z celnikami. Fakt ten wskazuje na odrzucenie funkcjonującego dotychczas podziału ludzi na czystych i nieczystych, gdyż zbawienie adresowane jest do wszystkich ludzi.

4. Takie dwupoziomowe ujmowanie zdarzeń przez Jezusa i przez tych, którzy przekazywali potem wieść o słowach i czynach Jezusa stanowi istotną treść ewangelii o zbawieniu. Słuszne jest spostrzeżenie autorki rozprawy, że powyższe jej twierdzenia podkreślające zdecydowanie wagę czynów Jezusa jako istotną treść Dobrej Nowiny o zbawieniu podważa zasadniczo wyniki badań M. Dibeliusa, który uważał, że czyny Jezusa wzmiankowane w pierwotnej kerygmie stanowiły tylko ilustrację ewangelii. W badaniach swoich autorka wykazała również, że bezzasadne są twierdzenia R. Bultmanna, który uważał, że gmina pierwotna zbierała, i nawet tworzyła opowiadania o czynach Jezusa ze względów apologetycznych. Po tej linii rozumowania poszedł również H. Conzelmann i dlatego nie można według autorki rozprawy przyjąć jego twierdzenia, że ewangelia stworzona została dopiero przez pierwotną gminę.

Maria Trautmann przygotowała omawianą rozprawę doktorską pod kierunkiem prof. R. Schnackenburga. Tak więc autorce, jak i jej promotorowi należy się wdzięczność za podjęcie tematu ważnego tak dla biblistów, jak i apologetów.

ks. Jan Łach, Warszawa

ks. Jerzy CHMIEL, *Interpretacja Starego Testamentu w kerygmacie apostoelskim o zmartwychwstaniu Jezusa*, Kraków 1979, Polskie Towarzystwo Teologiczne w Krakowie, s. 222.

Kerygmat paschalny przebija przez wszystkie pisma Nowego Testamentu, lecz w postaci zbliżonej do formy pierwotnej występuje zwłaszcza w Listach i Dziejach Apostolskich. Materiał ten potraktował autor wybiórczo. Omówił